

چلچراغ «کسب روزی حلال و درآمدزایی دینی»

شبکه ای از

چهل آیه و روایت مرتبط با موضوع

«کسب روزی حلال و درآمدزایی دینی»

تدوین و ترجمه:

سید محمد حسین دعائی

سرشناسه : دعائی، سید محمد حسین، ۱۳۶۲-

عنوان و نام پدیدآور : چلچراغ کسب روزی حلال و درآمدزایی دینی: شبکه‌ای از چهل آیه و روایت مرتبط با موضوع کسب روزی حلال و درآمدزایی دینی
مشخصات نشر : مشهد : مؤسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام،
۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۷۲ ص: ۱۹×۹/۵ س.م.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۶۲-۶۱-۵

وضعیت فهرست نویسی : فیپای مختصر

یادداشت : فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir>

قابل دسترسی است.

یادداشت : کتابنامه

شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۰۶۷۳۷

چلچراغ «کسب روزی حلال و درآمدزایی دینی»

تدوین و ترجمه: سید محمد حسین دعائی

ناشر: انتشارات مؤسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۴

طراحی، صفحه آرایی و نظارت چاپ: مؤسسه پژوهش‌های هنری آوای قلم

چاپ: روزنامه خراسان

شمارگان: ۱۵۰۰ جلد

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

آدرس: مشهد مقدس، چهارراه زرینه، کاشانی ۲۵، شماره ۴/۴۹۰

تلفن و فکس: ۰۵۱-۳۲۲۸۵۸۰۰

پایگاه اینترنتی: www.isin.ir

پست الکترونیک: info@isin.ir

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.»

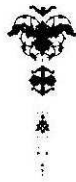

تقدیم به

عارف بزرگوار و شارح احادیث ائمه اطهار علیهم السلام،
مرحوم ملا محمد تقی مجلسی رضوان الله تعالی علیه
صاحب کتاب شریف «أربعون حدیثاً»

آن عالم ربانی و ذوقنونی که با جمع بین برداشت‌های نقلی و
دریافت‌های شهودی و با دو بال علم و عمل،
مسیر معرفت و معنویت را پیمود

و درهای هدایت و سعادت را به روی پویندگان راه حقیقت باز کرد.
به آن امید که خداوند متعال، به یمن نام نامی آن ابرمرد تاریخ تشیع
و به برکت اخلاص و کمال او، ناخالصی‌ها و نقص‌های ما را جبران کند.

❖ مقدمه ۷

❖ بخش اول/ تعیین هدف: کسب روزی حلال، کلید سعادت حقیقی

۱. استفاده از رزق حلال، لازمه عبودیت و سعادت ۱۷

۲. استفاده از رزق غیرمجاز، عامل هبوط و سقوط ۱۸

۳. حلال جویی، وظیفه‌ای دینی ۱۹

۴. حلال جویی، مهم‌ترین رکن عبادت ۲۰

۵. حرام‌خواری، عامل محرومیت از همه خوبی‌ها ۲۱

۶. حرام‌خواری، زمینه‌ساز دشمنی با ولایت ۲۲

۷. حرام‌خواری، زمینه‌ساز فرجام سوء ۲۳

❖ بخش دوم/ نقطه شروع: رزق‌شناسی

۸. خداوند، تنها روزی‌رسان ۲۷

۹. خداوند، روزی‌رسان همه ۲۸

۱۰. خداوند، تعیین‌کننده میزان روزی ۲۹

۱۱. تضمین الهی، پشتوانه رزق انسان ۳۰

۱۲. اولیاء خدا، مجاری و مدبران رزق انسان ۳۱

۱۳. مطلوبیت کار و تلاش برای کسب روزی ۳۲

۱۴. پوشیدگی امر رزق، زمینه‌ساز فراوانی دعا ۳۳

❖ بخش سوم/ نقطه مرکزی: کیفی‌سازی درآمد

۱۵. ایمان و تقوی، زمینه‌ساز برکت مادی و معنوی ۳۷

۱۶. غفلت از یاد خدا، زمینه‌ساز تنگدستی مادی و معنوی ۳۸

۱۷. حلال‌محوری، عامل ارتقاء کیفیت زندگی و درآمد ۳۹

۱۸. رضایت از کم و کیف رزق، زمینه‌ساز برکت و وسعت ۴۰

❖ بخش چهارم/ برنامه حرکت: تغییر سبک زندگی

۱۹. خدامحوری، کلید رزق و روزی ۴۳

۲۰. بیداری بین الطلوعین، دعا و قرائت قرآن، رمز موفقیت اقتصادی ۴۴
۲۱. نماز شب، اکسیر افزایش روزی ۴۵
۲۲. علم جویی و علم محوری، زمینه ساز رزق ویژه ۴۶
۲۳. الگوهای گفتاری مطلوب، عامل ازدیاد روزی ۴۷
۲۴. صلۀ رحم، زمینه ساز افزایش رزق ۴۸
۲۵. ازدواج، راه دستیابی به روزی ۴۹
۲۶. ضرورت افزایش جمعیت، حتی در شرائط نامطلوب اقتصادی ۵۰
۲۷. توجه به حق الناس، شرط بهره‌مندی از برکت ۵۱
۲۸. امر به معروف و نهی از منکر، زمینه ساز بهره‌مندی جامعه از مطلوبیت و برکت ۵۲
۲۹. پس انداز گزایی افراطی، رفتاری نادرست ۵۳
۳۰. عدم مقایسه خود با طبقات برتر، رمز خوشبختی ۵۴
۳۱. کم‌ندانستن روزی کم، راه رسیدن به روزی زیاد ۵۵
۳۲. عدم حساسیت نسبت به نوسان قیمت‌ها، لازمه خداآوری ۵۶
۳۳. حضور مداوم در محل کسب، زمینه ساز فقر ۵۷
۳۴. آواز خوانی و موسیقی حرام، عامل فلاکت اقتصادی ۵۸

✦ بخش پنجم / نقاط بحران: خطرها در مسیر

۳۵. تحریم حلال، تفریطی غیر مجاز ۶۱
۳۶. دعای بدون تلاش، دعائی غیر مستجاب ۶۲
۳۷. تجارت بدون فقه، منشأ بحران ربا ۶۳
۳۸. حرص در طلب روزی، نشانه بدبختی ۶۴

✦ بخش ششم / نقطه مقصد: زندگی برتر و سعادت بخش

۳۹. تقوی و تدین، زمینه ساز معنویت و رفاه ۶۷
۴۰. درآمد و درآمدزایی دینی، گزینه برتر و پایدارتر ۶۸

- ✦ فهرست منابع ۶۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الظاهرين
واللعنة على اعدائهم اجمعين

قَالَ [الرّضا عليه السّلام]: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ:
مَنْ حَفِظَ مِنْ أُمَّتِي حَدِيثًا يَنْتَفِعُونَ بِهَا نَعَتَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَحَقَّهَا عَلَيَّ.
(عيون أخبار الرضا عليه السلام، ج ۲، ص ۳۷)

بر اساس گزارش امام رضا عليه السلام، پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: هر يك از آحاد امت من که در جهت حفظ، ماندگاری و تثبیت چهل حدیث، به نحو کاربردی، عملیاتی و راهگشا بکوشد، [زمینه‌ها و شرایط لازم برای رسیدن او به مقامات عالی علمی و عملی، فراهم آمده و در نتیجه] خداوند متعال، او را در روز قیامت، به عنوان يك دین‌شناس و دانشمند حقیقی محشور می‌فرماید.

به یقین یکی از تأثیرگذارترین و مسیرسازترین ابواب حدیثی به‌جای‌مانده از اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام، عبارتست از: باب حدیثی مشتمل بر تشویق مسلمانان و مؤمنان به حفظ و نشر «چهل حدیث»؛ بابی که فرهنگ «اربعین‌نگاری» و «چهل حدیث‌نویسی» را به‌عنوان یکی از زیباترین، مفیدترین و پربرکت‌ترین فرهنگ‌های علمی و آیینی، در میان عالمان و اندیشمندان مسلمان رواج داد و سبب شد تا هر يك از آن‌ها، با جامعه عمل پوشاندن به این فرهنگ اختصاصی تمدن اسلام، زمینه بهره‌مندی خود و جامعه اسلامی از آثار مادی و معنوی آن را فراهم آورند. وجود اربعین‌ها و چهل حدیث‌های متعدد و متنوع در میان آثار به‌جای‌مانده از بزرگان مکتب اسلام که هر يك با پرداختن به موضوعی از موضوعات مورد نیاز مخاطبان، گرهی از گره‌های فکری و رفتاری آنان را گشوده‌اند، گواهی است بر صحت این ادعاء.

بر همین اساس، ما نیز کوشیدهایم تا با گردآوری چهل گزاره دینی مرتبط با موضوع «کسب روزی حلال و درآمدزایی دینی» در این مجموعه

و ارائة يك «دسته‌بندی منطقی» و «ترجمه کاربردی» از آن‌ها، زمینه آشنایی بیشتر و بهتر شما خوانندگان محترم با این موضوع حیاتی و مهم را فراهم آوریم. در همین رابطه، توجه به چند نکته ضروریست:

۱. شاید بتوان گفت که یکی از حکمت‌های تأکید بر عدد «چهل»، در روایات باب حفظ حدیث - جدا از آثار معنوی و خواص ماورائی موجود در این عدد - عبارتست از: ضرورت «جامع‌نگری» و لزوم توجه به مجموعه گزاره‌های دینی مرتبط با يك موضوع. به عبارت دیگر از آن جایی که هر يك از موضوعات مطرح در منظومه اندیشه دینی، دارای ابعاد و لایه‌های مختلفی بوده و در ضمن يك «نظام مفهومی» تبیین شده‌اند، فهم و شناخت آن‌ها نیز نیازمند يك نگاه جامع، چند بعدی و شبکه‌ای است. معصومان علیهم السلام نیز با توجه دادن پیروان خویش به این نکته - در قالب تأکید بر عدد چهل - در واقع به تبیین یکی از محوری‌ترین راهبردهای فهم معارف دینی پرداخته‌اند.^۱ بر همین اساس در مجموعه حاضر، سعی کرده‌ایم تا با جمع‌آوری چهل گزاره دینی و ارائة يك دسته‌بندی منطقی از آن‌ها، زمینه ایجاد نگرشی جامع و صحیح نسبت به موضوع مورد بحث را فراهم آوریم.

۲. از آن جایی که عترت حضرت ختمی مرتبت صلوات الله علیهم اجمعین در کنار قرآن کریم، یکی از دو ثقل به جای مانده از آن پیامبر اعظمند، روایات ایشان نیز جز در کنار آیات این کتاب مبین، قابل تبیین نیست. تأکید معارف دینی بر اوصافی مثل «کتاب ناطق» و شئونمانند «تفسیر و تأویل کتاب» در ارتباط با معصومان علیهم السلام، تصریحی گویا بر همین نکته اساسی است: نکته‌ای که می‌توان با توجه به آن، به تنقیح یکی دیگر از راهبردهای فهم معارف دینی پرداخت که عبارتست از: ضرورت ملاحظه روایات

۱. گفتنی است که اگر با استناد به ظواهر روایات ناظر به حفظ چهل حدیث، این روایات را نسبت به وحدت و عدم وحدت موضوع احادیث ساکت بدانیم، این برداشت چندان قابل اتکاء نیست؛ اگر چه که می‌توان از آن با عنوان يك احتمال قوی یاد کرد. البته مطلب مورد اشاره در این برداشت، مطلبی نیست که تنها از روایات مذکور قابل استفاده باشد. بلکه علاوه بر اصول و ضوابط عقلی و عقلایی فهم دین، ادله نقلی متعددی بر آن دلالت داشته که بیان و تبیین آن‌ها در این مجال نمی‌گنجد.

معصومان علیهم السلام در ضمن آیات قرآن کریم، بر همین اساس علی‌رغم روال متعارف در اربعین‌نگاری‌های مشهور، مجموعه حاضر، در راستای ارائه نگرشی جامع و صحیح نسبت به موضوع مورد بحث، از گزاره‌های دینی موجود در قرآن کریم نیز بهره برده است.^۱ نکته دیگر نیز آن‌که کوشیده‌ایم تا هر یک از روایات مذکور در این مجموعه را از اصلی‌ترین و ابتدائی‌ترین منبع آن نقل کرده و از این طریق بر اتقان کار بیفزاییم.

۳. فارغ از مباحث مفصل مرتبط با موضوع «ترجمه»، باید گفت که: در مجموعه حاضر، تلاش کرده‌ایم تا با عبور از کویر «ترجمه‌های تحت اللفظی و خشن» و پرهیز از باتلاق «ترجمه‌های آزاد و بی‌ضابطه»، در زمین نسبتاً سرسبزی از «ترجمه روان و کاربردی» اقامت گزیده و در حد فهم خود، معنای قابل‌فهمی از آیات و روایات را ارائه کنیم. سعی در انتقال فضای موجود در زبان مبدأ و تلاش برای معادل‌سازی‌های مفهومی و مصداقی در زبان مقصد، دو ویژگی عمده ترجمه‌ها در این مجموعه است؛ سعی و تلاشی که قطعاً خالی از خطا و خلأ نیست.

۴. به نظر می‌رسد که «عنوان‌گذاری»، یکی از مهم‌ترین و در عین حال پیچیده‌ترین مراحل دسته‌بندی روایات است. چرا که عنوان هر روایت، در حقیقت روایتی است کوتاه از برداشت ناقل از آن روایت؛^۲ برداشتی که گاه حتی ترجمه روایت نیز ظرفیت ارائه آن را ندارد. بر همین اساس در مجموعه حاضر، کوشیده‌ایم تا با انتخاب گویاترین و کوتاه‌ترین عناوین برای روایات، به فهم بهتر و کاربردی‌تر آن‌ها کمک کرده و در عین تحفظ بر معانی ظاهری، زمینه استفاده از روایات در شرائط «زندگی معاصر» را نیز فراهم آوریم.

۱. البته محدثی بزرگ هم‌چون مرحوم علامه مجلسی در کتاب شریف «بحار الانوار»، نسبت به رعایت این اصل، اهتمام ویژه‌ای داشته و در هر باب، ابتداء به ذکر آیات مرتبط با موضوع باب و سپس به نقل روایات معصومان علیهم السلام در آن زمینه پرداخته است.

۲. گفتنی است که در برخی از موارد، تنها مرجع تشخیص برداشت ناقل از روایت، همین عناوین است. به‌عنوان مثال، عناوین انتخاب‌شده توسط مرحوم شیخ حر عاملی برای ابواب کتاب «وسائل الشیعه»، در حقیقت گویای جمع‌بندی فنی و فتوای فقهی ایشان در هر یک از آن‌هاست؛ جمع‌بندی و فتوایی که جز از طریق مراجعه به عناوین مذکور، قابل تشخیص نیست.

۵. همان‌گونه که در نکته نخست اشاره شد، تلاش کرده‌ایم تا چهل گزاره دینی موجود در این مجموعه را به‌شکلی منطقی، «دسته‌بندی» کرده و از این طریق، زمینه ایجاد نگرشی «طبقه‌بندی‌شده» و «همه‌جانبه» به موضوع مورد بحث را فراهم آوریم. چرا که بدون بهره‌مندی از یک دسته‌بندی منطقی، امکان شناخت جامع و صحیح معارف دینی و زمینه لازم برای ارائه آن‌ها در قالب یک شبکه منسجم و هدفمند که توانایی حل عینی معضلات موجود در زندگی انسانی را دارد، فراهم نخواهد شد.

۶. یکی از مهم‌ترین موانع در مسیر به فعلیت رسیدن ظرفیت دین و گزاره‌های دینی، عبارتست از: جمود بر «استنباط‌های فردمحور و موعظه‌پسند»، در قبال «برداشت‌های نظام‌محور و راهبردی». توضیح اجمالی مطلب آن‌که: اگر دین مبین اسلام، عبارتست از «برنامه ارائه‌شده از سوی خداوند متعال برای تأمین زندگی مطلوب دنیوی و تحقق سعادت اخروی»، اگر تک‌تک مؤلفه‌های زندگی انسانی، به‌نحوی در رسیدن او به مطلوبیت دنیوی و سعادت اخروی مؤثرند و اگر مصاف امروز جبهه اسلام با جبهه کفر، در حوزه «تمدن‌سازی»، «نظام‌سازی» و «ارائه سبک زندگی» تعریف می‌شود، بدیهی است که دیگر نمی‌توان و نباید صرفاً با دیده‌های فردبین و با رویکردی موعظه‌محور به گزاره‌های دینی نگریست. بلکه تلاش برای کشف راهبردهای نهفته در لابه‌لای جملات معصومان علیهم‌السلام و استنباط نظام‌های مورد نیاز برای اداره زندگی فردی و جمعی انسان از آن‌ها، یک ضرورت غیرقابل انکار است. بر همین اساس در مجموعه حاضر کوشیده‌ایم تا با ارائه یک «ترجمه کاربردی»، «عنوان‌گذاری راهبردی» و «دسته‌بندی منطقی» از روایات، به برداشته‌شدن قدمی هر چند کوچک در مسیر فعال‌سازی ظرفیت بی‌نهایت گزاره‌های دینی و ایجاد تمدن نوین اسلامی کمک کنیم.

۷. اجمالاً باید توجه داشت که «کسب روزی حلال و درآمدزایی دینی» - به‌عنوان موضوع مورد نظر در این مجموعه - یک امر مستقل و منفرد در گوشه‌ای از زندگی نیست. بلکه یک سیستم روحی، فکری و رفتاری است که آثار و اهداف تعیین‌شده‌ای را دنبال می‌کند. آن‌چه مسلم است آن است که: بر اساس آموزه‌های دینی، مسئله کسب روزی حلال و خودداری از حرام‌خواری، یکی

از مهم‌ترین دستورات و الزامات دینی در حوزه فعالیت‌های خرد و کلان اقتصادی است. مسئله‌ای که توجه و اهتمام به آن، زمینه‌ساز پیشرفت مادی و معنوی انسان‌ها در جامعه و غفلت از آن، منشأ بروز بحران‌های خطرناکی در ابعاد مختلف است. به عبارت دیگر، با توجه به اهمیت مسئله «اقتصاد» و تأثیر مستقیم آن بر کم و کیف مسئله «اعتقاد» و همچنین ضرورت تأمین صحیح نیازهای مادی انسان، دین مبین اسلام با پرداختن به این موضوع در شبکه آموزه‌های دینی، زمینه دستیابی انسان‌ها و جوامع به سعادت و خوشبختی حقیقی را فراهم آورده است. اما مهم آن است که بتوانیم بر اساس روش موجه فهم دین، به بازخوانی این آموزه‌ها نشستیم و در عرصه رقابت با مدل‌های رقیب، «مدل درآمدزایی دینی» را به عنوان یکی از مهم‌ترین زیرسیستم‌های «سیستم اقتصادی اسلام» تولید و به جامعه عرضه کنیم.

امیدواریم مجموعه حاضر، که به همت «مؤسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام» آماده نشر شده است، در جهت ایجاد نگرش، گرایش و کنشی راهگشا و صحیح نسبت به موضوع «کسب روزی حلال و درآمدزایی دینی» مؤثر افتد، زمینه تقویت، ارتقاء و تعالی بیش از پیش آن در جامعه را فراهم آورد و اگر چه که دستمان از اخلاص خالی است، به لطف حضرت حق، چلچراغی فروزان برای تاریکی و تنگنای قبرمان باشد، ان شاء الله. در پایان از همه خوانندگان محترم صمیمانه می‌خواهیم که با ارائه انتقادات و پیشنهادها شکی و محتوایی خود، دست‌اندرکاران این مجموعه را در جهت اصلاح و ارتقاء آن یاری دهند.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهیرین

سید محمد حسین دعائی

مشهد مقدس رضوی، علی شاهدها آلف التحیه و الثناء

شب بیست و یکم ماه مبارک رمضان ۱۴۳۵

۱. گفتنی است که «مؤسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام» در راستای تبیین و ترویج نگرش صحیح و کاربردی نسبت به موضوع «رزق حلال»، کتابی با عنوان «کارگاه آموزشی نگرشی دیگر به کسب روزی حلال و درآمدزایی دینی» را نیز تولید و منتشر نموده است؛ کتابی که خوانندگان محترم می‌توانند با مطالعه آن، با ابعاد مختلف این موضوع آشنا شده و نگرش نوینی نسبت به آن را تجربه کنند، ان شاء الله.

